

HAND **OUT**

WEBINAR 'VAN STILTE NAAR STEM'

Kindermishandeling
signaleren, bespreekbaar
maken en handelen met
moed en menselijkheid

voor professionals

 vant sanare
mentaal krachtig

INLEIDING

Deze hand-out is een samenvatting van het webinar Van stilte naar stem, dat in het kader van de **Week tegen Kindermishandeling** werd georganiseerd.

Tijdens dit webinar deelden Melanie Twigt en Ylske Tammel hun kennis, inzichten en ervaringen over het herkennen van signalen van kindermishandeling en het bespreekbaar maken daarvan.

Dit document bundelt de belangrijkste punten en praktische tips uit dat gesprek. Het is bedoeld als **naslagwerk en inspiratiebron** voor professionals die dagelijks in contact staan met kinderen en gezinnen.

Let op: deze hand-out is geen volledig overzicht van het thema kindermishandeling, maar een samenvatting en verdieping van de besproken thema's. Voor uitgebreide richtlijnen en protocollen wordt verwezen naar officiële bronnen zoals de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling en de richtlijnen van de Rijksoverheid.

INHOUD

Begrijpen	1. Scenario-denken	04
	2. Opvoeden is voorleven	05
Zien	3. De drie lagen van luisteren	06
	4. Van stilte naar actie	07
	5. Signalen herkennen	07
Handelen	6. Het gesprek met ouders	09
	7. Ethiek en waarden	10
Reflecteren	8. Professionele en persoonlijke ontwikkeling	11
	9. Wat we willen meegeven	11
Doorbreken	10. Preventie & ervaringsverhalen	12
	11. De kernboodschap	12
	12. Hulpmiddelen & boeken	13
	13. Contactpagina	14
Bijlagen	1. Tips voor gesprekken	16
	2. Voorbeeldzinenn	18

Kindermishandeling is een ingrijpend en complex verschijnsel. Het ontstaat zelden uit kwade wil, maar vaak uit onmacht, stress of een verstoorde dynamiek binnen het gezin. Om signalen goed te kunnen duiden, is het belangrijk te begrijpen wat kindermishandeling precies is en hoe het zich kan uiten.

Volgens de Rijksoverheid is kindermishandeling:

“Elke vorm van mishandeling die voor een kind bedreigend of gewelddadig is. Dus niet alleen lichamelijk geweld, maar ook bijvoorbeeld emotionele mishandeling of verwaarlozing vallen eronder.”

Kindermishandeling gaat dus verder dan lichamelijke schade. Het omvat ook situaties waarin een kind zich niet veilig, niet gezien of niet gehoord voelt. Waar sprake is van verwaarlozing, emotionele afstand, of dwingende controle.

Om kindermishandeling te herkennen, helpt het om verder te kijken dan gedrag alleen. Daarbij zijn twee perspectieven belangrijk:

- **Scenario-denken**: om open te blijven en verschillende verklaringen te onderzoeken.
- **Opvoeden is voorleven**: om inzicht te krijgen in wat kinderen dagelijks zien en ervaren.

01 Scenario-denken

professioneel en veilig

Bij vermoedens van kindermishandeling helpt het om in scenario's te denken. Er zijn altijd meerdere mogelijke verklaringen, en scenario-denken beschermt tegen tunnelvisie.

- Een mishandeld kind is één scenario, maar er is ook een scenario waarin het kind niet mishandeld wordt.
- Scenario-denken helpt je open te blijven en beschermt tegen aannames.
- Stel open vragen, vraag door en doe onderzoek.
- Het doel: **waarheidsvinding in het belang van het kind**.

02 Opvoeden is voorleven

één van de belangrijkste inzichten uit de orthopedagogiek

Een kind kijkt niet alleen naar woorden, maar vooral naar daden. Hoe ouders met elkaar omgaan, hoe ze reageren op spanning of emoties, dát is wat een kind leert. Ouders geven daarmee voortdurend het voorbeeld van wat 'normaal' is in relaties, emoties en omgang. Als professional is het belangrijk om niet alleen te luisteren naar wat ouders vertellen, maar ook te observeren wat zichtbaar wordt in gedrag en dynamiek.

Reflectievragen:

- Wat laten ouders hun kinderen zien?
- Wordt er liefde, warmte en betrokkenheid getoond?
- Zijn de grenzen helder en wordt er afgestemd op de behoeften van het kind?

Perfekte ouders bestaan niet, maar reflectieve ouders wel. Het doel is om gezinnen te helpen voldoende zorg, warmte en stabiliteit te bieden, zodat een kind veilig kan opgroeien in een omgeving waar het zich gezien en gehoord voelt.

03 De drie lagen van luisteren

Kindermishandeling signaleren begint niet bij protocollen, maar bij waarnemen. Daarin zijn drie lagen van luisteren te onderscheiden: naar jezelf, naar collega's en naar het gezin.

1. LUISTEREN NAAR JE INTUÏTIE

Soms voel je dat iets niet klopt nog voordat je het kunt verklaren. Dat intuïtieve gevoel hoort bij je vakmanschap en verdient je aandacht.

- Intuïtie is een professioneel instrument, gekoppeld aan kennis en ervaring.
- Maak het een persoonlijke missie: leren vertrouwen op je innerlijke signaal en nieuwsgierig durven zijn.

2. LUISTEREN NAAR ELKAAR ALS PROFESSIONALS

Geen enkele professional ziet het hele plaatje alleen. Door vermoedens te delen, puzzelstukjes te combineren en samen te reflecteren, ontstaat een volledig beeld.

- **Professioneel teamwork** is essentieel: het voorkomt blinde vlekken.
- Neem vermoedens serieus en overleg met collega's, intervisie, aandachtsfunctionaris.
- Zoek naar informatie en vraag om advies: samen zie je meer.

3. LUISTEREN NAAR OUDERS EN KINDEREN

Luisteren betekent ook: kijken, afstemmen en doorvragen. Wat speelt er in het gezin? Hoe verloopt de opvoeding? Hoe is de relatie tussen ouders en kind? Door echt te luisteren naar het systeem, krijg je zicht op de dynamiek achter het gedrag.

04 Van stilte naar actie

Stilte is een bescherm laag waarbinnen geweld kan voortbestaan. Angst, schaamte en loyaliteit zorgen dat misstanden onzichtbaar blijven. Juist daarom is spreken essentieel.

WAAROM STILTE GEVAARLIJK IS:

- Kindermishandeling voltrekt zich achter gesloten deuren.
- Intieme terreur en dwingende controle zijn juist gebaat bij stilzwijgen.

WAAROM SPREKEN WÉL KAN:

- Professionals worden soms onzeker door mogelijke klachten of tuchtrecht.
- Als je kunt beargumenteren wat je ziet, denkt en voelt, sta je professioneel sterk.
- Je verzamelt puzzelstukjes, bespreekt ze met collega's en onderbouwt je vermoedens zorgvuldig.
- Wat je benoemt, hoeft geen zekerheid te zijn, het is een signaal, geen veroordeling.

Je hoeft niet zeker te weten dat het mis is om iets te doen — je moet weten dat je iets moet doen als het niet goed voelt.

05 Signalen herkennen

Het herkennen van signalen van kindermishandeling vraagt om aandacht voor zowel het gedrag van het kind als de omstandigheden binnen het gezin. Signalen kunnen zichtbaar of juist heel subtiel zijn. Hieronder vind je een overzicht van aandachtspunten bij ouders en kinderen.

OUDERSIGNALEN

Let op factoren die iets kunnen zeggen over het functioneren of de draagkracht van ouders:

- **Persoonlijkheid van ouders:** hoe gaan zij om met stress, emoties en verantwoordelijkheid?
- **Relatie tussen ouders:** is er sprake van een (on)gezonde machtsbalans, veel conflicten of wederzijdse afhankelijkheid?
- **Relatie tussen ouders en kind:** tonen ouders warmte, betrokkenheid en grenzen, of juist afstand en controle?
- **Weinig netwerk:** ontbreken steunbronnen zoals familie, vrienden, sport of hobby's?
- **Woonsituatie:** hoe is de huisvesting en het opruimingsniveau? Geeft dit inzicht in overbelasting of verwaarlozing?
- **Stressniveau in het gezin:** speelt er spanning door bijvoorbeeld werk, gezondheid of echtscheiding?
- **Omgang met geld:** is er sprake van financiële problemen of opvallend geldgebruik?

KINDSIGNALEN

Sommige signalen zijn duidelijk zichtbaar, andere juist moeilijk te herkennen.

Signalen die vaak wél worden opgepakt

- Fysiek geweld: blauwe plekken op vreemde plekken of met onlogische verklaringen.
- Veelvuldige artsbezoeken zonder medische noodzaak.
- Verwaarlozing: geen boterhammen mee, vieze kleding, geen jas in de kou.

Signalen die moeilijker te signaleren zijn

- Aangepast gedrag: kinderen die niemand tot last willen zijn, altijd hun best doen of 'perfect' gedrag vertonen.
- Psychosomatische klachten (SOLK): zoals aanhoudende buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen zonder medische oorzaak.
- Te veel verantwoordelijkheid: kinderen die zorgen voor broertjes of zusjes, te zelfstandig zijn of een ouderrol aannemen (parentificatie).

Belangrijk: Elk signaal op zich hoeft geen bewijs te zijn van kindermishandeling, maar een combinatie of patroon van signalen kan reden zijn om nader te kijken, in gesprek te gaan of advies in te winnen.

06 Het gesprek met ouders

professionaliteit met moed en menselijkheid

Een gesprek over zorgen rond een kind vraagt moed, tact en menselijkheid. Het doel is niet beschuldigen, maar samen begrijpen wat er aan de hand is.

WAT HELPT: GA NIET BOVEN DE OUDERS STAAN, MAAR NAAST HEN

- Bouw eerst verbinding: veiligheid ontstaat door contact.
- Wees open en oordeelvrij: een open, nieuwsgierige houding helpt meer dan een beschuldigende toon.
- Wees je bewust van eigen gevoelens en triggers, dan kun je er iets mee.

NIET BANG ZIJN VOOR DE REACTIE VAN DE OUDERS

Professionals kunnen schrikken van boosheid, defensie of verwijten of heftige emoties. **Maar dit is belangrijk:** angst voor boosheid of klachten mag geen reden zijn om het gesprek te vermijden. Veel ouders voelen achteraf juist opluchting dat iemand ziet dat het niet goed gaat.

WANNEER WANTROUWEN OF MANIPULATIE OPVALT

Let op patronen:

- Gebrek aan empathie of reflectie.
- Inconsistent gedrag of manipulatie.
- Pogingen om jou te beïnvloeden.

Dan geldt: **niet de relatie met de ouder is leidend, maar het recht van het kind op veiligheid.**

07 Ethiek en waarden

van beroepswaarde naar menswaarde

Professioneel handelen vraagt soms om lastige keuzes. Grenzen stellen, vermoedens delen en durven handelen zijn uitingen van professionele moed.

BELANGRIJKE UITGANGSPUNTEN:

- Bied een passend hulpaanbod.
- Gebruik de meldcode, werk samen met collega's en Veilig Thuis.
- Handel in het belang van het kind, altijd.
- Kinderen rekenen op professionals die durven spreken, dus een stem geven begint bij de professional.

08 Professionele en persoonlijke ontwikkeling

Professioneel handelen vraagt niet alleen kennis, maar ook zelfinzicht. Wie goed wil zorgen voor anderen, moet goed naar zichzelf kunnen kijken.

PROFESSIELE ONTWIKKELING:

- Vergroot kennis en kunde.
- Zoek verdieping via training en consultatie.
- Sta open voor feedback.
- Ken je netwerk en benut elkaars expertise.

PERSOONLIJKE ONTWIKKELING:

- Onderzoek je eigen blokkades, pijnpunten en triggers.
- Wees bewust van overdracht en tegenoverdracht.
- Werk aan zelfreflectie en veerkracht.

09 Wat we willen meegeven

EEN AFSLUITEND PERSPECTIEF

- We hebben meer mogelijkheden dan we denken.
- Je hoeft niet zeker te weten dat het mis is om tóch iets te doen.
- De stem van het kind begint bij de stem van de professional die durft te spreken.
- Luister naar je intuïtie.
- Zie het hele systeem door het te onderzoeken.
- Durf op te komen voor de veiligheid en waardigheid van het kind.

10 Preventie & ervaringsverhalen

Om kinderen toegang tot hun stem te helpen geven zouden (jong) volwassenen, die als kind mishandeld, misbruikt of verwaarloosd zijn geweest, voor de klas (afgestemd op de leeftijd van de kinderen) over hun jeugdervaringen kunnen vertellen.

DE KRACHT VAN ERVARINGSDESKUNDIGHEID

Kinderen die inmiddels volwassen zijn, zouden een enorme bijdrage kunnen leveren. Door open te spreken over wat mishandeling met hen deed, wordt het taboe van mishandeling besproken. Hierdoor wordt het pijnlijke, en voor slachtoffers vaak schaamtevolle, onderwerp bespreekbaar.

WAT DIT OPLEVERT?

- Kinderen herkennen sneller dat wat zij meemaken níet normaal is.
- Ze horen woorden en verhalen die hún stem kunnen aanwakkeren.
- Het normaliseert praten over onveiligheid.
- Het verlaagt drempels om hulp te vragen.
- Doorbreken van transgenerationeel geweld.

11 De kernboodschap

- **Luister:** naar het kind en het systeem om het kind heen, je intuïtief en je collega's.
- **Durf:** in gesprek te gaan, ook wanneer het spannend is.
- **Wees open** en geïnteresseerd en wees je bewust van je valkuilen en oordelen.
- **Onderzoek:** maak gebruik van screenings instrumenten, vraag om advies, leg puzzelstukjes, denk in scenario's.
- **Handel:** het recht van het kind op veiligheid gaat altijd vóór De stem van het kind begint bij de professional die moedig durft te (be)spreken, te onderzoeken en te melden als het moet.
- **Ontwikkel jezelf!**

BELANGRIJKE INSTRUMENTEN

SIK- VRAGEN LIJSTEN

Meetinstrumenten die helpen signalen aan kindermishandeling en verwaarlozing systematisch in kaart te brengen.

CARE V2

Een observatie- en beoordelingsinstrument om het risico op kindermishandeling bij gezinnen te evalueren.

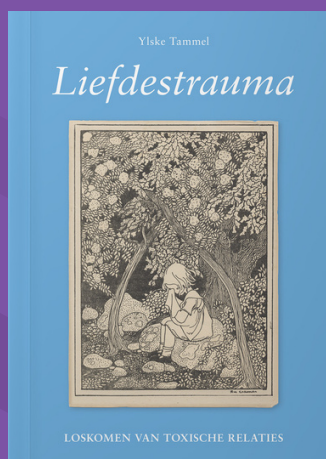
MASIC- TRAINING

Een gesprekstool die professionals ondersteunt bij het signaleren van huiselijk geweld tijdens (echt)scheidingen.

NICHD- INTERVIEW PROTOCOL

Een wetenschappelijk onderbouwde gespreksmethode om kinderen op een zorgvuldige en kindgerichte manier te bevragen.

BOEKEN

KOM IN GESPREK

LATEN WE ONS NETWERK VERSTERKEN!

Melanie Twigt

Melanie Twigt is programmamanager Huiselijk Geweld & Echtscheiding bij Avant Sanare. Ze begeleidt het team, bewaakt de kwaliteit en zorgt dat de organisatie zichtbaar blijft voor professionals en Rotterdammers. Met haar ervaring in beleid, preventie en samenwerking draagt ze bij aan een veilige en veerkrachtige thuissituatie voor kinderen en gezinnen.

m.twig@avantsanare.nl

Ylske Tammel

Ylske Tammel is orthopedagoog, counselor en trainer met een eigen praktijk in Rotterdam. Ze begeleidt volwassenen en jongeren rond thema's als psychische mishandeling en dwingende controle, met bijzondere aandacht voor de impact op kinderen. Vanuit haar brede ervaring pleit ze voor meer samenwerking en samenhang in de hulpverlening, zodat kinderen beter beschermd kunnen opgroeien.

ylsketammelwebsite@gmail.com

SPECIAL

THANKS

Gemeenteraad
**Gemeente
Rotterdam**

**GRAFISCH
LYCEUM**

ROTTERDAM

01 Tips voor gesprekken

- Bedenk wie je voor je hebt en stem je communicatie daarop af.
- Wat is het doel van het gesprek?
- Bereid je openingszin voor.
- Start met belangstellende vragen; toon openheid en nieuwsgierigheid.
- Wees duidelijk over je zorgen en benoem objectieve signalen.
- Spreek vanuit jezelf: "Ik zie..., ik denk..."
- Vermijd verwijten.
- Wanneer ouders boos reageren, geef aan dat je begrijpt dat het van alles raakt.
- Indien nodig begrens je door de gespreksregels te benoemen
- Sluit af met een samenvatting en check of er vragen zijn en alles duidelijk is.
- Vertel wat de vervolgstappen zijn.

1. RUSTIG, DUIDELIJK EN BEGRENZEND

- "Ik wil graag iets belangrijks met u bespreken, en ik stel voor dat we dat rustig en stap voor stap doen."
- "Ik wil dit gesprek respectvol en kalm voeren. Als iets onduidelijk is, leg ik het graag verder uit."

2. BENOEMEN VAN WEDERZIJD'S DOEL

- "We hebben allebei hetzelfde doel: zorgen dat het goed gaat met uw kind. Vanuit dat gezamenlijke belang wil ik iets met u delen."
- "Ik weet dat dit soort gesprekken spannend kunnen zijn. Ik ben er om samen met u te kijken wat er nodig is."

3. ERKENNING VAN EMOTIES ZONDER OORDEEL

- "Ik kan me voorstellen dat dit onderwerp veel oproept. Toch is het belangrijk dat we het samen bespreken."
- "Laten we rustig door nemen wat ik heb gezien."

4. DUIDELIJK KADER VOOR HET GESPREK

- “Ik bespreek dit met u omdat het onderdeel is van mijn verantwoordelijkheid als professional. Ik wil transparant zijn over wat ik zie en hoe ik dat beoordeel.”
- “Ik zal zo objectief mogelijk uitleggen wat mij is opgevallen. Daarna ben ik benieuwd naar uw reactie.”

5. DE-ESCALERENDE FORMULERINGEN

- “Ik kom niet om oordeel te vellen, maar om samen duidelijkheid te krijgen.”
- “Ik wil graag goed naar u luisteren voordat ik eventueel verdere stappen overweeg.”
- “We kunnen dit gesprek alleen goed voeren als we elkaar laten uitspreken. Daar wil ik graag mee beginnen.”

6. OPEN, UITNODIGEND EN BEGRENZEND TEGELIJK

- “Kunt u mij helpen begrijpen hoe u de situatie ziet? Ik hoor graag uw kant van het verhaal.”
- “Ik wil u uitnodigen om samen naar de feiten te kijken en van daaruit verder te praten.”

7. BIJ ZICHTBARE SPANNING AAN HET BEGIN VAN HET GESPREK

- “Ik zie dat dit gesprek spanning oproept. Dat begrijp ik. Zullen we even rustig beginnen zodat we elkaar goed kunnen horen?”
- “Als iets te snel gaat, zegt u het gerust. Het is belangrijk dat dit gesprek voor ons beiden goed verloopt.”

02 Voorbeelden

van veilige en respectvolle openingszinnen

1. VANUIT ZORG EN BETROKKENHEID

- “Ik maak me wat zorgen en wil graag met u delen wat ik heb gezien en gehoord.”
- “Ik wil iets met u bespreken omdat ik me, net als u, betrokken voel bij uw kind.”

2. VANUIT OBSERVATIE (OBJECTIEF)

- “Ik heb een aantal dingen opgemerkt die ik graag met u wil doornemen.”
- “Mag ik met u delen wat mij is opgevallen de afgelopen weken?”
- “Ik zie een paar signalen waar ik vragen over heb.”

3. VANUIT VERANTWOORDELIJKHEID ALS PROFESSIONAL

- “Als professional ben ik verplicht om signalen die te maken kunnen hebben met veiligheid te bespreken. Daarom wil ik dit graag met u doornemen.”
- “Het hoort bij mijn werk om goed te kijken naar hoe het met kinderen gaat. Daarom wil ik u iets voorleggen.”

4. VANUIT SAMENWERKING

- “Ik wil samen met u kijken wat er speelt en hoe we uw kind het beste kunnen ondersteunen.”
- “Kunt u mij helpen beter te begrijpen wat er aan de hand is?”

5. VANUIT ONBEVANGEN NIEUWSGIERIGHEID

- “Ik merk dat ik vragen heb over hoe het thuis gaat. Kunt u me daar wat meer over vertellen?”
- “Ik wil uw kijk heel graag horen, zodat ik het beter begrijp.”

6. ALS JE SPANNING VERWACHT

- “Ik vind dit een lastig onderwerp om aan te snijden, maar wel belangrijk. Daarom bespreek ik het graag met u.”
- “Misschien komt dit onverwacht, maar ik wil iets met u bespreken dat me bezighoudt.”

7. ALS JE WILT BEGINNEN MET EEN GEZAMENLIJKE BASIS

- “We hebben allebei hetzelfde doel: dat het goed gaat met uw kind. Daarom wil ik dit met u delen.”
- “Ik waardeer uw betrokkenheid en wil graag samen kijken naar iets wat ik ben tegengekomen.”